

Sveriges Arkitekter
Swedish Association
of Architects

Att utbilda arkitekter

Sveriges Arkitekters utbildningspolicy

Innehåll

Förord	4
Inledning	5
Sammanfattning	6
Terminologi	7
<hr/>	
1. En omvärldsbild	8
1.1 Några viktigare omvärldsförändringar	8
1.2 Arkitekternas utmaningar	12
<hr/>	
2. Arkitektens uppgifter och verksamhetsområden	13
2.1 Verksamhetsområden	14
2.2 Arbetsuppgifter	14
2.3 Arbetsmetod	15
2.4 Specifika kunskaper	16
2.5 Förhållningssätt	16
<hr/>	
3. Arkitektens utbildning	18
3.1 Utbildningsinstitutioner	18
3.2 Dimensionering	19
3.3 Examensbenämningar	20
3.4 Bolognaprocessen	21
3.5 Antagning	21
3.6 Grundutbildning	22
3.7 Yrkeslivsintroduktion	22
3.8 Vidareutbildning och professionalisering	22
3.9 Forskarutbildning	23
<hr/>	
4. Målbeskrivning för arkitekternas grundutbildningar	24
4.1 Arkitektdirektivet och examensförordningar	25
4.2 Tre övergripande mål	26
4.3 Yrkesmässig förmåga	27
4.4 Professionellt förhållningssätt	27
4.5 Specifika kunskaper	28
4.5.1 Gemensamma mål	28
4.5.2 Professionsspecifika mål	28
<hr/>	
Handlingsplan	31

Förord

Denna utbildningspolicy har antagits av Sveriges Arkitekters styrelse i augusti 2004. Den har utarbetats av Sveriges Arkitekters utbildnings- och forskningsutskott med stöd av särskilt utsedda arbetsgrupper.

I arbetet har medverkat: Ulrika Bergström, arkitekt SAR/MSA; Gösta Blücher, arkitekt SAR/MSA; Anders Bodin, arkitekt SAR/MSA; Claës Breitholtz, arkitekt SAR/MSA; Klas Brunnberg, arkitekt SAR/MSA; Klas Eckerberg landskapsarkitekt LAR/MSA; Anna Galli, landskapsarkitekt LAR/MSA; Isabell Gonzaga, studerande LTH ; Johan Helgeson, fysisk planerare FPR/MSA; Bibbi Leine, landskapsarkitekt LAR/MSA; Hans Lindgren, arkitekt MSA; Jennifer Lindstedt, studerande Konstfack ; Lars Ljungberg, arkitekt SIR/MSA; Ludvig Lundgren, studerande BTH ; Arne Nilsson, arkitekt SIR/MSA; Lars Nyberg, landskapsarkitekt LAR/MSA; Mårten Setterblad, studerande SLU Alnarp ; Rodel Stintzing, arkitekt SAR/MSA; Torbjörn Suneson, landskapsarkitekt LAR/MSA; Kristina Thorvaldsson, fysisk planerare FPR/MSA; Reigun Thune-Hedström, arkitekt SAR/MSA samt Ylva Åborg, studerande Konstfack/KTH.

Handläggare på Sveriges Arkitekters kansli har varit utbildnings- och forskningssekreterare arkitekt SAR/MSA Pehr Mikael Sällström. I arbetet har från kansliets sida också medverkat Staffan Carenholm, förbundsdirektör, arkitekt SAR/MSA Katarina Nilsson, ansvarig för professionsfrågor och Per Lander, chefredaktör.

Inledning

Sveriges Arkitekter verkar enligt sina stadgar för goda betingelser för medlemmarnas yrkesutövning och yrkesutveckling. Förbundet hävdar betydelsen av ett kvalificerat arkitektarbete. Grunden för detta är medlemmarnas kunskap och kompetens.

Sveriges Arkitekter verkar för bästa möjliga förutsättningar för inhämtning, underhåll och utveckling av arkitekters kunskaper. Målet är att arkitekter i sin yrkesutövning ska bredda sin yrkesroll, vidga sin aktiva delaktighet i samhälls- och kulturliv samt ta större ansvar i framtidens plan-, bygg- och förvaltningsprocess. Arkitekter ska kunna inta en ledande roll i planering, byggande och förvaltning och verka i hela processen.

Grunden för en bred och kvalificerad arkitektkompetens läggs i den grundutbildning som leder fram till examen. Samtidigt kommer systemet för vidareutbildning efter examen att få allt större betydelse. Arkitekternas vidareutbildning behöver stärkas så att nödvändig specialisering kan ske för att möta samhällsförändringar och de skiftande krav som ställs på en arkitekt under ett helt yrkesliv.

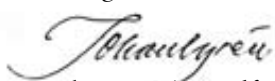
Denna utbildningspolicy är ett instrument för att stämma av förbundets uppfattning om utbildningarnas bredd, djup och kvalitet gentemot högskolor, myndigheter och samhället i övrigt, stötta utbildningarna och tydliggöra yrkeslivets krav på dessa.

I denna utbildningspolicy har Sveriges Arkitekter identifierat några av de tydligaste utmaningar som arkitekterna står inför idag. Förbundet har också gjort en beskrivning av de huvudsakliga drag som kännetecknar arkitektens utbildning och kompetens och utifrån EU:s Arkitektdirektiv definierat de gemensamma kunskapsmål som förenar de olika arkitektprofessionerna. Med stöd av denna analys föreslås tillskapandet av en ny gemensam arkitektexamen med möjlighet att examinera med ett antal olika inriktningar som motsvarar de nuvarande arkitektprofessionerna. Om detta kan realiseras behöver för dessa inriktningar specifika kunskapsmål definieras, utöver de gemensamma mål som anges i denna policy.

De krav på bredd, djup och kvalitet i arkitektutbildningen som beskrivs i denna utbildningspolicy har en avgörande betydelse för vår möjlighet att åstadkomma byggda och anlagda miljöer som är långsiktigt hållbara, funktionella, tilltalande och kan utgöra bidrag till välfärdsutvecklingen.

Stockholm i oktober 2004

Sveriges Arkitekter

Johan Nyren, ordförande

Sammanfattning

I denna policy argumenteras för följande grundläggande utgångspunkter:

- Arkitektens kärnkompetens handlar om förmåga att sammanväga både funktion, skönhet, hållbarhet och ekonomi i gestaltning av byggd livsmiljö.
- Alla arkitektprofessionerna har en gemensam arbetsmetod och ett gemensamt professionellt förhållningssätt som grund för sin yrkesutövning. Det som skiljer är tillämpningen och de specifika kunskaper som praktisk tillämpning kräver.
- Framtidens arkitektroll är alltmer gränsöverskridande. Arkitekter kommer att verka i vidgade verksamhetsområden i ökande samverkan med andra kompetenser.
- Arkitektutbildningen ska utgå från det livslånga lärandets perspektiv och ge en tydlig kärnkompetens som grund för fortsatt utveckling i yrkeslivet.
- Arkitektutbildningen ska vara både yrkes- och forskningsförberedande och omfatta 5 år.
- Alla arkitektutbildningar kan samlas under en gemensam arkitektexamen med olika inriktningar.
- Arkitektens betydelse för samhället motiverar att ytterligare resurser tillförs arkitektutbildningen för att hävda en adekvat utbildningsnivå.
- Arkitektutbildningen ska vara en akademisk utbildning som sker vid lärosäten som håller en hög akademisk standard och erbjuder en stimulerande kunskapsmiljö.
- Grundutbildning, professionaliseringsträning, vidareutbildning och forskning ska ses i ett sammanhang.

Terminologi

Begreppet ”arkitekt” används ofta i dubbel betydelse. Dels som samlingsbeteckning för alla de olika arkitektprofessionerna – arkitekter, inredningsarkitekter, landskapsarkitekter och fysiska planerare – dels som beteckning på en arkitekt med arkitektexamen.

I denna policy föreslår Sveriges Arkitekter att det införs en ny gemensam arkitektexamen, med olika inriktningar, för samtliga utbildningar som berättigar till medlemskap i Sveriges Arkitekter. Det aktualiserar frågan om hur de arkitekter som omfattas av dagens arkitektexamen ska benämnas. Även yrkesbeteckningen på dem som genomgått utbildningen i fysisk planering vid Blekinge tekniska högskola (BTH) aktualiseras genom förslaget till gemensam arkitektexamen, eftersom även dessa skulle omfattas av en sådan arkitektexamen. I detta dokument används beteckningen ”byggnadsarkitekt”¹⁾ för de arkitekter som omfattas av dagens arkitektexamen och ”planeringsarkitekt” för dem som genomgått utbildningen i fysisk planering vid BTH. ”Arkitekter” används i detta dokument enbart som samlingsbeteckning för samtliga arkitektkategorier. Dessa beteckningar är uteslutande utbildningsrelaterade och har ingen koppling till vad de olika arkitekterna arbetar med.

---

1) Beteckningen används här enbart av praktiska skäl och ska inte förväxlas med de byggnadsarkitekter i till exempel Tyskland och Finland som har en utbildning motsvarande våra 3-åriga högskoleingenjörer och saknar gestaltningskompetens.

1. En omvärldsbild

1.1 Några viktigare omvärldsförändringar

Den byggda livsmiljöns betydelse för samhället kan inte överskattas. De värden som väl gestaltade byggnader och anläggningar med hög arkitektonisk kvalitet tillför samhället kan beskrivas i termer av fastighetstaxering, arbetslivets produktivitet, folkhälsa, rekreation, konkurrenskraft eller turistattraktion. De utgör en grundläggande del av samhällets välfärd och får genom sin livslängd stor betydelse för samhällets långsiktiga hållbarhet i både kulturell, social, ekonomisk och ekologisk mening. Att denna resurs förvaltas med bästa möjliga arkitektkompetens har stor betydelse för samhällets utveckling och en ansvarstagande förvaltning av våra gemensamma resurser.

Samhällsbyggandet är fortfarande nationellt till sin karaktär och verkar i spänningsfältet mellan marknadsekonomi och politisk styrning. Ibland är den politiska styrningen starkare, ibland svagare. Detta har historiskt lett till en ryckighet i byggnads- och anläggningsverksamheten som har försvårat att upprätthålla kraven på långsiktighet i samhällsbyggandet. Inte minst när det gäller bostadsbyggandet är detta tydligt. Bostadsbyggandet är traditionellt något av motor i samhällets byggnads- och anläggningsverksamhet. Under många år har villkor och regler för bostadsbyggande slitits mellan politisk påverkan och den fria marknadens krafter. Resultatet har blivit kortsiktighet, fokusering på omedelbar ekonomi snarare än på vad som långsiktigt är mest ekonomiskt fördelaktigt samt oklara spelregler. En viktig förutsättning, särskilt för bostadsbyggandet, är den demografiska utveckling som följer av att människor lever allt längre

och som ställer särskilda krav på bostädernas tillgänglighet, men även på den byggda miljön i stort.

Under en rad år har byggsektorns olika tillkortakommanden i fråga om kvalitet, konkurrens och effektivitet diskuterats. Uppmärksammade fall av kvalitetsbrister, direkt fusk och bristande konkurrens har fått stort genomslag i media och i samhällsdebatten.

Även om arkitekterna inte tillhör den grupp som utgjort främsta måltavla för kritiken, berör denna debatt förutsättningar och villkor för arkitekternas yrkesutövning på ett avgörande sätt. Arkitekterna måste därför aktivt delta i den diskussion som nu förs och de insatser som nu görs för att utveckla nya, goda och kvalitetspräglade bygg- och anläggningsprocesser. Det kräver i sin tur att arkitekterna i mycket större utsträckning än vad som gällt under senare decennier engagerar sig i kommunikation och dialog med planeringens och byggandets övriga aktörer. En helt avgörande förutsättning för att arkitekterna ska kunna leva upp till den breda och ansvarstagande roll som denna utbildningspolicy vill lägga grunden för är att arkitekterna tydligt skärper sin omvärldskommunikation och sin omvärldsbevakning. Dialog och delaktighet är grundläggande för att kunna ta ansvar och fullt ut få nytta sin kompetens i samhällsbyggandet.

I en komplicerad process som byggande får den bästa kommunikátören ett avgörande inflytande och ges bäst möjligheter att arbeta med hela bredden av sitt professionella kunnande. Det gäller att inse att samordna är att skapa. Den projekterande arkitekten kan knappast för framtiden förlita sig på att få mer tid för sitt arbete och därigenom större genomslag för sitt bidrag till processen. Beredvillighet till ett vidgat ansvarstagande och mer utvecklad förmåga att driva processer framstår som nyckeln till en bredare och mer inflytelserik arkitektroll. Det är

angeläget att detta tydliggörs redan i grundutbildningen.

Förutsättningar och villkor för arkitekters verksamhet och för arkitekturen har under senare år belysts och diskuterats i en rad utredningsrapporter och påverkas också av pågående översyn av lagstiftning.

Sedan en tid tillbaka pågår en översyn av *Plan- och bygglagen (PBL)* samt *Miljöbalken*, det vill säga lagstiftning av central betydelse för planering och byggande. *Det nationella handlingsprogrammet för arkitektur, formgivning och design – Framtidsformer*, antaget av riksdagen 1998, utgår från en helhetssyn på byggande och samhällsplanering och bekräftar arkitekturen som en central kulturyttring. Översynen av PBL och Miljöbalken syftar främst till effektivisering av plan-, lov- och kontrollprocesserna, men berör också indirekt vilka kvalitetskrav som samhället ska ställa på byggandet. Möjligheten att samordna de båda lagsystemen förutsätter också en tydlighet kring hur lagkraven bedöms.

Frågor om kvalitet, konkurrens och byggprocess har framförallt behandlats i Byggkommissionens rapport *Skärpning gubbar* från 2003, men även i tidigare utredningar som *Byggkostnadsutredningen* och *Byggkvalitetsutredningen*. Rapporten *Skärpning gubbar* och dess föregångare tar upp brister i byggprocessens effektivitet och kvalitet, framförallt i fråga om teknisk kvalitet, men också byggfusk och slarv i en vidare mening. Rapporten behandlar också främst 90-talets maktförskjutning från byggherrar till entreprenörer. Behovet av en starkare, initiativtagande och styrande byggherreroll betonas särskilt. Rapporten har lett till en rad initiativ från byggbranschen när det gäller etik och nya samarbetsformer, men ännu inte till något tydligare åtagande från statens sida än en idé om en samordningsfunktion för att ge stöd till branschens eget förändringsarbete. Det kan

dock inte förväntas att samhället avsätter några betydande resurser för att stötta utvecklingen av nya byggprocesser och nya samarbetsformer. Allt det utvecklingsarbete som krävs för att på ett rationellt sätt utveckla gemensamma regelverk, samverkansformer och kvalitetskriterier förväntas marknaden själv åstadkomma.

Detta innebär en betydande utmaning för arkitekterna. Roller, processer och ansvarsfördelning diskuteras nu mer öppet än tidigare. Det innebär att den som deltar i diskussionen och bidrar med konkret kunskap och utvecklingsbara idéer också får ett inflytande och betraktas som en tillgång i arbetet för bättre sammanhållna och effektivare byggprocesser. Arkitekterna måste ta steget in i en öppen kommunikation och interaktion med byggherrar och övriga aktörer i planerings- och byggprocessen om man vill påverka och bidra till bättre arbetsprocesser med sikte inställt på en gemensam omsorg om slutresultatet.

I debatten om byggsektorns förnyelse- och förändringsarbete måste arkitekterna medverka med helhetssyn och kvalitetskunnande, men också med idéer och tankar om samarbetsformer och processer, inte minst för att kunna svara mot de allmänt ställda förväntningarna om ett mer industrialiserat byggande. Det är också viktigt att arkitekterna i detta arbete värnar mångfalden av synsätt och aktörer i byggandet.

Framtidsformer lyfter fram betydelsen av långsiktighet och kvalitetstänkande i motsats till kortsiktiga ekonomiska vinster för att åstadkomma en god byggd livsmiljö i vårt samhälle och bygger genomförandet främst på frivillighet från alla aktörer och förebildlighet från det offentliga. Ett *Arkitekturråd* ska fram till 2008 arbeta vidare med handlingsprogrammet *Framtidsformer*. För arkitekterna är det främst viktigt att betrakta *Framtidsformer* som ett redskap för att hantera det ständigt pågående

arbetet för att värna kvalitet och långsiktighet. Programmet i sig åstadkommer inte detta. Det är primärt genom arkitekternas eget professionella handhavande av redskapet *Framtidsformer*, som det skapas förutsättningar för att uppnå de i programmet givna nationella målen för arkitektur, formgivning och design.

Framtidsformer pekar på arkitektens betydelse i samhället inte bara som ett uttryck för vår kultur, utan också för att skapa ett långsiktigt hållbart samhälle där hela befolkningen har tillgång till den byggda miljön enligt principen Design för alla. Vägledande för detta arbete ska inte minst vara att "kvalitet och skönhetsaspekter skall inte underställas kortsiktiga ekonomiska överväganden". Samtidigt pågår ett av samhället understött arbete med att förbilliga framförallt bostadsbyggandet, med målsättningar som inte utan vidare korresponderar med de i *Framtidsformer* uppställda målen när det gäller långsiktighet, ekonomi och kvalitet. Även detta utgör en betydande utmaning för arkitekterna. De mål som finns när det gäller kostnadspressat byggande måste fås att harmoniera med de mer kulturellt präglade mål som återfinns i vårt nationella handlingsprogram för arkitektur, formgivning och design. Hittills har inga andra än arkitekterna pekat på den bristande koordinationen av samhällets målsättningar och styrning. Ingenting framstår som så skadligt som samhällliga kostnads- och processmål som skiljer sig från i andra sammanhang uppställda mål för arkitekturen. Dessa målsättningar måste sammanföras.

Att byggherren har en nyckelroll för att leda och utveckla byggandet noteras särskilt i Byggekommisionens rapport *Skärpning gubbar*. I rapporten har däremot inte arkitekternas och de övriga konsulternas betydelse blivit lika väl belyst, trots att planeringen och projekteringen har mycket stor betydelse för ett projekts totala ekonomi. Till viss del får detta förklaras av att

arkitekterna inte ägnat tillräcklig möda åt att beskriva sin kompetens och betydelse för goda resultat i planering och byggande. Återigen handlar det om kommunikation och delaktighet. Betydelsen av detta kan inte nog betonas, vare sig vi diskuterar innehåll och budskap i grundutbildningen eller yrkesverksamma arkitekters förhållningssätt.

Inte heller har fastighetsbranschen, dess omställning och dess nya aktörer blivit genomblyst på något sammanhållet sätt. Fastighetsbranschen har undergått stora förändringar under de senaste 15 åren. Inom det offentliga området har tidigare sammanhållna verksamheter (Byggnadsstyrelsen) avvecklats. Verksamheter och tidigare offentligt fastighetsinnehav har bolagiserats och försållts. Statligt fastighetsinnehav hanteras, med några undantag, på den privata marknadens villkor. Gränsen mellan offentligt och privat har i allt väsentligt kommit att suddas ut. Kommunalt ägda bostadsbolag har under denna period vandrat från en ledande ställning i bostadsbyggandet till en mer begränsad förvaltarroll för att återigen, under de senaste åren, fått ikläda sig en roll som mer aktiv byggherre. Härutöver har upphandlingsfunktioner i offentlig verksamhet alltmer kommit att överföras från verksamheter med planerande och byggande kompetens till professionella upphandlings- och inköpsorgan. Inte sällan har upphandlingsadministrativa former och regelverk därigenom kommit att dominera på bekostnad av fackkunskap om projektering och byggande.

Även inom det privata området har synen på fastighetsägande och fastighetsförvaltande förändrats dramatiskt. Trenden bland både nationellt och internationellt verksamma företag har de senaste åren varit att sälja ut hela eller väsentliga delar av sitt fastighetsbestånd och övergå till att hyra sina lokaler. Fastighetsägande har därmed alltmer kommit att skiljas från de

verksamheter som bedrivs i fastigheterna. Detta är en utveckling som skapar nya premisser på marknaden, för de fastighetsägande bolagen, för företag och verksamheter som övergått till att bli hyresgäster och för arkitekterna som har till uppgift att skapa ändamålsenliga och efterfrågade lokaler. Fastighetsägandet har både koncentrerats och internationaliserats. Var fjärde kommersiell fastighet i Sverige är idag utlandsägd. Under senare år har den svenska marknaden varit en av de viktigaste europeiska handelsplatserna för fastighetsaffärer över gränserna. Utvecklingen har gått rasande snabbt, och i accelererande takt.

I betydande utsträckning har de internationella fastighetsförvärven skett av pensionsfonder som med sin avkastningspolicy valt att placera sina tillgångar i fastigheter. Dessa ägare har normalt själva inte intresse av att förvalta sina byggnader. Förvaltningen sköts istället allt oftare av särskilda förvaltningsbolag, som även de kan ha en internationell bas. Därmed har också förvaltningen i allt högre grad kommit att skiljas från både ägandet och brukandet. Samtidigt betonar både fastighets- och byggbransch allt mer betydelsen av att arbeta kundorienterat. Att veta något om behovet hos dem som till sist ska använda våra byggda miljöer får allt större betydelse. Parallellt med detta finns en stark strävan att åstadkomma mer flexibla fastighets- och kontorslösningar. Med allt snabbare konjunktursvängningar i näringslivet ökar kraven på lösningar som kan möta behov av såväl expansion som kontraktion. Det räcker med att påminna om att IT- och telekomkraschen 2001 var den utlösande faktorn bakom de senaste årens kommersiella fastighetskris.

Alla dessa förändringar inom fastighetsägande och fastighetsutveckling innebär att det börjar växa fram nya aktörer i samhällsbyggnandet som kan initiera planering på samma

sätt som kommunerna och därmed skaffar sig sin egen planerande arkitektkompetens för att kunna kommunicera sina visioner och intressen. Samhällsbyggnandet präglas dock i hög utsträckning av välfärdssamhällets institutionsbyggande som fortfarande till största delen sker i offentlig regi. Gradvis sker dock även här en överföring av dessa byggnadsuppgifter till de privata aktörerna. Detta är inte minst tydligt inom högskolebyggnandet.

I kommunerna finns samtidigt, som en konsekvens av vikande skatteunderlag för offentlig verksamhet, ett växande intresse för alternativa finansieringsformer av stadsutvecklingen som bland annat tar sig uttryck i olika former av partnerskap mellan det offentliga och näringslivet. Då många kommuner har sålt delar av sitt strategiska markinnehav får de samtidigt allt svårare att behålla initiativet i planeringen.

Denna utveckling bör ses i ljuset av att stadsmiljöfrågor och arkitektur idag har hög prioritet för och engagerar många människor i samhället. Det finns en stor medvetenhet om den byggda miljöns kvalitet som rimligen bör ha stor betydelse både för kommunernas och marknadens agerande. Miljöfrågorna i vidare mening har idag inte en lika framträdande ställning i politiken som i början på 90-talet, men finns nu implementerade överallt i samhällslivet på ett helt annat sätt än tidigare. Från att ha varit ett i huvudsak nytt politikområde har miljöfrågorna kommit att integreras i det mesta av samhällsliga aktiviteter. De krav som ställs i Miljöbalken börjar också få ett tydligt genomslag i bygg- och fastighetsbranschens arbete, samtidigt som arbetet med miljökvalitetssystem och miljökrav är branschstyrda och marknadsberoende.

Allt fler kommuner satsar på att förbättra sin kommunikation med medborgarna om den gemensamma byggda livsmiljön. Arkitekter anlitas i ökande utsträckning för strategiska

funktioner som rådgivare i direkt anslutning till kommunstyrelserna. Främst fastighetsföretag, både offentliga och privata, men även bolag med annan verksamhet börjar skaffa sig rådgivning i arkitekturfrågor i form av arkitekturråd och arkitekturstrategier eller arkitekter i styrelsefunktioner.

Även i media märks ett ökande intresse genom mer utrymme för arkitektur- och stadsbyggnadsdebatt, bevarandefrågor, inredningsfrågor och miljöfrågor i vid mening, men också nyskapande arkitektur. Folkbildande satsningar ges stor betydelse i regeringens arbete med satsningar på arkitekturår, designår, arkitektur i skolan och arkitekturmuseum. Även möbel- och småhusindustrin visar en ökande förståelse för att deras produkter måste ha en arkitektonisk kvalitet som ger kunder en tydlig identitet.

Det finns utan tvekan i dag en allt starkare underströmning i samhället som förknippar arkitektur med värdeskapande. Även i detta sammanhang krävs en medvetenhet och tydliga strategier från arkitekternas sida för att kunna nyttiggöra sig av detta och kanalisera engagemang och intresse i former som ger bättre förutsättningar såväl arkitekturen i sig som för arkitekternas yrkesutövning.

1.2 Arkitekternas utmaningar

Staten ställer idag ett antal uttryckliga krav på ett hållbart samhällsbyggande i både kulturell, social, ekonomisk och ekologisk mening. Arkitekterna måste visa att de har kompetens att samordna processer i detta samhällsbyggande och förmåga att definiera de specifika kvalitetskrav ett hållbart samhällsbyggande måste baseras på. Det finns, på olika sätt, en förväntan på att arkitekterna ska ta större helhetsansvar i dessa processer och dit hör både de estetiska,

funktionella, tekniska och ekonomiska frågorna. Acceptans för sådant ansvarstagande kan endast vinnas i öppen dialog med samhällsbyggandets övriga aktörer, utgående från respekt för andra medverkandes kompetenser och en stark vilja att fullt ut i processen få genomslag för den egna kompetensen.

I samhället efterfrågas också en effektivare byggproduktion. På 1960-talet var byggandets industrialisering i full gång, men den kom av sig när miljonprogrammet byggt ikapp bostadsbristen i början av 1970-talet. Idag finns det mycket som tyder på att en mer genuin industrialisering på bred front är på gång, med de krav det ställer på att förtydliga arkitektoniska kvalitetskrav, utveckla nya tekniska lösningar och utveckla bättre samordning av byggandets alla processer.

Kommunerna börjar efterfråga en helhetssyn på stadsutveckling, bättre kommunikation med medborgarna och bättre kontinuitet i handläggningen av stadsutvecklingsfrågorna. Detta ökar efterfrågan på arkitekter som kan leda stadsutvecklingsprojekt, samordna olika kommunala förvaltningars krav och kommunicera med allmänheten och aktörerna i processen utifrån en grundläggande arkitektkompetens att sammanväga olika sakfrågor och synsätt i en byggd livsmiljö.

EUs strategiska mark- och stadsplanering²⁾ liksom kommunernas ökande makt i förhållande till den nationella makten innebär att regionala frågor både inom och mellan de olika nationerna får ökad betydelse och att bildandet av olika typer av kommunala regionförbund underlättas. Av detta följer planeringsuppgifter som handlar om samordning mellan de olika kommunernas fysiska planering liksom en kompetens att samordna statliga myndigheters och kommunernas verksamheter.

2) Med detta avses European Spatial Development Perspective (ESDP).

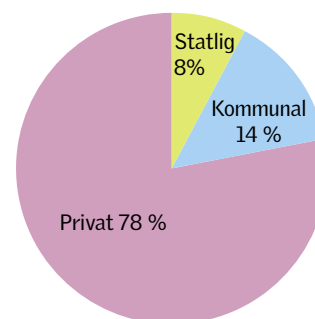
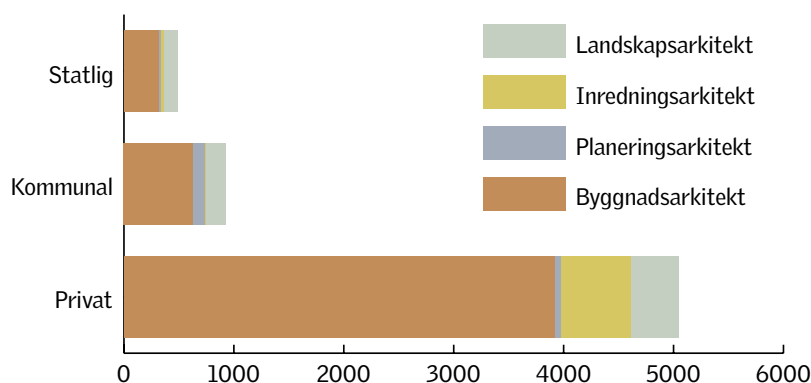
2. Arkitektens uppgifter och verksamhetsområden

Denna beskrivning av vad arkitekter gör bygger dels på de utmaningar som Sveriges Arkitekter identifierat och framför allt på arkitektprofessionernas yrkestraditioner som i stort fortfarande står sig. Dessa bygger på en omfattande samverkan med andra kompetenser och aktörer i processen. Beskrivningen anger därför ett omfattande ansvars- och verksamhetsområde som förutsätter en bredare kompetens än vad enskilda yrkesutövare normalt har.

Beskrivningen kan sägas utgöra en karta över hela det område som arkitek-

ter kan verka i. Den enskilda arkitekten är sällan verksam inom hela område, men det hör till den professionella allmänbildningen att vara bekant även med de delar av det samlade verksamhetsområdet den enskilde arkitekten inte själv primärt är verksam inom. Sådan allmänbildning är också en förutsättning för att som arkitekt utvecklas och ta sig an nya arbetsuppgifter när den egna utvecklingen, konjunkturen eller samhällsutvecklingen gör det aktuellt. En sådan allmänbildning ger också en överblick och helhetssyn på processen som är en förutsättning för att kunna samverka på ett bra sätt med alla de andra aktörerna i processen mot ett gemensamt mål.

Arkitekter är verksamma både i privat och offentlig sektor, främst inom privat tjänst som företagare eller anställda (78 procent), men också i offentlig tjänst i kommuner eller i statlig verksamhet (22 procent).

Verksamhetssektor fördelad på utbildningsbakgrund bland yrkesverksamma medlemmar i Sveriges Arkitekter i mars 2004.

2.1 Verksamhetsområden

Det byggda slutresultatet, arkitekturen, kan indelas i landskap med dess topografi, biologiska system och förändring över tiden, markanvändning och den fysiska livsmiljöns långsiktiga bevarande och utveckling, enskilda byggnader eller byggnadskomplex med dessas struktur, planlösning, rumssamband, exteriör och samband med omgivande bebyggelse samt byggnadsinteriörer och den byggda närmiljön med dess fasta och lösa inredning och dess ljusförhållanden, färg, materialverkan och ljud. Ur dessa slutresultat av arkitekternas verksamhet har historiskt sett de olika arkitektprofessionernas kompetens och utbildningsämnen vuxit fram: landskapsarkitektur, fysisk planering, arkitektur, inredningsarkitektur och möbeldesign.

Släktskap mellan arbetsuppgifter i processen fram till slutresultatet, arbetsmetoder, specifika kunskaper och förhållningssätt har hela tiden möjliggjort en viss rörlighet mellan de olika verksamhetsområdena. Denna rörlighet förväntas öka i framtiden och utgör, tillsammans med de gemensamma fundament arkitektprofessionernas grundutbildning vilar på, den professionella grunden för Sveriges Arkitekter och medlemmarnas intressegemenskap. Det är utbildningsegenskapen och hur denna kommer till praktisk användning i yrkeslivet som primärt konstituerar intressegemenskapen. Förhållningssättet att ta ett professionellt ansvar för samhällets byggda livsmiljöer, så att dessa blir medvetet gestaltade, funktionella, hållbara och ekonomiska, liksom den övergripande målsättningen att bygga ett hållbart samhälle, förenar också arkitektprofessionerna.

Det finns dock inte någon helt entydig koppling mellan utbildningsinriktning och verksamhetsområde bland arkitekterna. Särskilt markant är detta inom planeringsområdet, där en särskild

utbildning i fysisk planering vid BTH inte funnits mer än drygt 15 år. Detta gör att fortfarande endast ca tio procent av de arkitekter som arbetar med planering tillhör den profession som här kallas planeringsarkitekter. De flesta planerande arkitekter har arkitektexamen, de som här kallas byggnadsarkitekter, och en del har landskapsarkitektexamen, eftersom båda dessa examina har en inriktning som också omfattar planering. Inom planeringsområdet har utvecklingen under 1990-talet dock varit sådan att planerartjänster med tydligt gestaltungsinnehåll i allt större utsträckning kommit att besättas av planeringsarkitekter och landskapsarkitekter. Flertalet arbetsgivare, såväl offentliga som privata, anser idag att utbytbarheten mellan de tre här nämnda arkitektprofessionerna är betydande när det gäller dessa befattningar.

Även mellan byggnadsarkitekter och inredningsarkitekter finns en tydlig överlappning. Gränserna mellan professionsområdena är i praktiken flytande och påverkas också av marknadens utveckling och konjunkturernas svängningar. Framförallt är det många byggnadsarkitekter som även arbetar med byggnadsinteriörer, men även det omvända förekommer.

Mellan byggnadsarkitekter och landskapsarkitekter har länge förekommit ett visst gränsöverskridande.

Det är alltså svårt att ange en fixerad gräns mellan arkitektprofessionernas verksamhetsområden. Var gränsen går avgörs ytterst av individens kompetens.

2.2 Arbetsuppgifter

Arkitekter återfinns som administratörer, lärare, kritiker, forskare, planerare, projektledare, kvalitetsansvariga, projektörer, projekteringsledare, bygglidare, sakkunniga, kontrollanter och förvaltare, för att nämna några av de vanligast

förekommande arbetsuppgifterna. De kan vara anställda av sin uppdragsgivare, eller sälja tjänster som konsulter med eget företag eller som anställda i konsultföretag. De kan också agera som företrädare för olika intressen i processen, till exempel som beställarombud, entreprenör eller myndighetsföreträdare.

Arkitekternas arbetsuppgifter kan sammanfattas i några korta fraser:

Utreda behov och förutsättningar.

Planera för att förutse och hantera bevarande och utvecklingsbehov.

Formulera program utifrån olika behov, krav och önskemål.

Gestalta och presentera konkreta förslag till utformning av helhet och detaljer.

Projektera och framställa handlingar för plan- och byggprocesserna.

Samordna och leda processen för att genomföra förslag.

Kommunicera med aktörerna och medverka i det offentliga samtalet.

Dokumentera och utvärdera det byggda resultatet.

Förvalta och administrera för att värna, utveckla och realisera långsiktiga visioner.

Undervisa och utbilda framtidens arkitekter.

Forska om och utveckla processer och resultat.

Såväl landskapsarkitekten, planeringsarkitekten, ”byggnadsarkitekten” som inredningsarkitekten kommer som regel att under sin karriär någon gång arbeta med flertalet av dessa arbetsuppgifter, ibland med helhetsansvar och ibland med ett mer avgränsat eller specialiserat ansvar. Oftast handlar det om ett lagarbete där flera olika typer

av kompetenser är inblandade. Ibland, men alltför sällan, kan arkitekten också ta på sig ett ledaransvar med allt vad det kräver av organisationsförmåga och ledarskap.

Alla dessa roller förutsätter att arkitekten kan kommunicera sin kompetens, samverka över fackgränser, förstå och respektera andra aktörers roller och bevekelsegrunder och är beredd till det ansvarstagande som följer av att få fullt genomslag för utnyttjande av hela sin kompetens. Det kan inte nog understrykas hur viktig denna insikt är för att förstå vad som krävs för att arkitekter ska kunna hävda det breda verksamhetsfält som ovan beskrivs. Insikterna om detta måste förvärvas redan i grundutbildningen och därefter utvecklas successivt både i daglig yrkesverksamhet och genom återkommande professionaliseringsträning och vidareutbildning.

2.3 Arbetsmetod

Samhällsbyggandet i stort utsätts för ett kontinuerligt förändringstryck både i fråga om aktörernas uppgifter och roller, lagstiftning, verksamheter, redskap, material, tekniska lösningar och produktionsmetoder, för att nämna de vanligaste. Detta ställer stora krav på arkitekterna att kunna lösa nya verksamhetsbehov och se möjligheter i nya typer av arbetsuppgifter.

Förmågan att sammanväga krav på resursanvändning, teknik, funktion och upplevelse i medveten gestaltning av landskap, städer, offentliga platser, byggnader, yttre och inre rum och möbler där helhet och delar utgör ett integrerat och samverkande system, är ett återkommande drag hos alla dessa arbetsuppgifter och förenar arkitektprofessionerna.

Gestaltningen sker som en simulering i form av skisser, konceptuella diagram, ritningar i olika vyer och skalor, fysiska och virtuella digitala modeller och en mängd olika typer av

handlingar utifrån de mål som ges för projektet. Målen kan handla om ekonomi, resurseffektivitet, vilka egenskaper som ska prioriteras eller olika specifika krav som följer av projektets art. Skissandet sker som ett växelspel mellan förslag på konkret byggd utformning av projektets helhet och delar liksom mellan analys och syntes, där projektets förutsättningar vägs mot olika förslag till lösningar, och leder till gradvis ökande konkretion. Denna arbetsmetod kallas ofta för ”skissmetoden”.

2.4 Specifika kunskaper

För att skissmetoden ska ge ett bra resultat måste den använda informationen vara korrekt och heltäckande. Detta förutsätter att arkitekten har en förmåga att samla in, analysera och bedöma stora mängder specifika kunskaper. Att lyssna på och förstå motiv och drivkrafter hos uppdragsgivare och andra intressenter är viktigt, liksom platsbesök och inläsning av tekniska principer och standarder. Ur detta perspektiv kan gestaltningen beskrivas som en syntetiserande idé.

De specifika kunskaper arkitekten behöver för sitt arbete kan sammanfattas i estetik, funktion, teknik, ekonomi samt även sociala och ekologiska frågor. Dessa återfinns också i den lagstiftning som styr samhällskraven på byggandet.

Beroende på verksamhetsområde kan de specifika kunskaperna få olika fokus. Det är särskilt de tekniska kunskaperna som skiljer sig mellan verksamhetsområdena, men även frågor om funktion, estetik och ekonomi konkretiseras på olika sätt beroende på om det handlar om landskap, städer, byggnader, inredningar eller möbler.

Beroende på projektets art kan också mer speciella kunskaper behövas för att kunna göra optimala avvägningar mellan de olika intressena

och kraven i det enskilda fallet. Det hör därför till arkitektarbetet att snabbt kunna sätta sig in i och förstå sådana speciella kunskaper. Här är arkitektens roll att vara generalist och se samband och möjligheter till samordning formulerade i förslag och idéer.

När arkitekter anlitas som sakkunniga, t.ex. i juryarbete eller vid prövning av planärenden i domstol, grundar sig detta på den erfarenhet som arbetsmetoden att sammanväga olika krav i gestaltningen av den byggda livsmiljön ger.

2.5 Förhållningssätt

Arkitektens arbete berör ofta stora ekonomiska, sociala och kulturella värden som kommer att påverka samhället under mycket lång tid, ofta flera generationer, och det vilar därför ett stort ansvar på arkitekten att utifrån sin kunskap om detta bidra till ett gott resultat.

Det är dock inte ovanligt att det finns målkonflikter i uppdrag, uttalade eller outtalade, som arkitekten också måste kunna hantera i sitt arbete. Arkitektur och planering berör fördelningen av kostnader och nyttigheter mellan olika aktörer och grupper i samhället. Ibland ställs beställarens, samhällets och den slutliga användarens intressen mot varandra i processen. Arkitekten måste kunna väga de olika intressena mot varandra och kunna ompröva idéer och förslag utan att det långsiktiga resultatet försämras när förutsättningarna och partsförhållandena mellan intressenterna förändras.

I Sveriges Arkitekters etiska program framhålls att ”arkitekten ska verka för god arkitektur och god planering av den fysiska miljön. Arkitekten ska utifrån detta hävda och tillvarata långsiktiga och allmänna intressen samt verka för god totalekonomi. Arkitekten ska inom ramen för sin anställning eller sitt uppdrag eftersträva att väl genomföra sitt åtagande med

helhetssyn, hänsyn mot tredje man och respekt för människors skiftande värderingar, natur- och kulturvärden, tradition och förnyelsebehov. Arkitekten bör endast medverka i sammanhang där villkoren möjliggör ett resultat av god kvalitet.”

Att arkitekten kan hantera sitt ansvar för processen och resultatet på ett professionellt sätt är grunden för yrkets legitimitet.

3. Arkitektens utbildning

Med arkitektens utbildning avses i denna utbildningspolicy både förkunskaper, grundutbildning, yrkeslivsintroduktion, vidareutbildning och forskning enligt principen om det livslånga lärandet.

3.1 Utbildningsinstitutioner

De olika arkitektprofessionerna utbildas vid olika typer av lärosäten. Byggnadsarkitekter utbildas vid teknisk högskola / tekniskt universitet (Chalmers, som är en stiftelsehögskola, LTH, som lyder under Lunds universitet, och KTH som är eget tekniskt universitet). Även planeringsarkitekter utbildas vid teknisk högskola (BTH). Inredningsarkitekter utbildas vid konstnärlig högskola (HDK, som hör till Göteborgs universitet, och Konstfackskolan, som är en egen högskola). Landskapsarkitekter utbildas vid lantbruksuniversitetet (SLU, med utbildning på två orter, Alnarp och Ultuna).

De olika utbildningsinstitutionerna domineras av olika kunskapsmiljöer. De tekniska högskolorna präglas av ingenjörsutbildningarnas synsätt och pedagogik. På Konstfack och HDK dominerar hantverks- och konstutbildningsperspektivet (på HDK har anslutningen till Göteborgs universitets konstnärliga fakultet underlättat tvärfackligt utbyte och etablering av designforskning). Lantbruksuniversitetet har i huvudsak en naturvetenskaplig inriktning.

Arkitektutbildningarna tar i varierande grad stöd i dessa kunskapsmiljöer för sin egen utveckling. Sveriges Arkitekter ser som sin uppgift att hävda arkitektutbildningarnas särskilda behov

vid de olika utbildningsinstitutionerna. Vad som behöver betonas varierar beroende på den kunskapsmiljö som dominerar på det enskilda lärosätet.

Sveriges Arkitekter verkar för att de lärosäten som tagit på sig att utbilda arkitekter ska:

1. Hävda arkitektur, landskapsarkitektur, inredningsarkitektur respektive fysisk planering som egna akademiska kunskapsfält.
2. Utgå från det livslånga lärandets perspektiv och stödja arkitekternas förkovran under ett helt yrkesliv med grundutbildning, vidareutbildning och forskning.
3. Möjliggöra delstudier i kurser och projekt vid likvärdiga utbildningar i Sverige, Norden, Europa och övriga världen, vid sidan av den grundläggande rörlighet som följer av uppdelningen på grundläggande och avancerad nivå med kandidat- respektive masterexamen.
4. Ha tillräckliga resurser för att bedriva yrkesförberedande undervisning i projektform under minst halva utbildningstiden med stöd av både pedagogiskt erfarna lärare, forskarutbildade och yrkesutövare som ger personlig handledning.
5. Ha tillgång till sakkunskap i den vetenskapliga och yrkesmässiga frontlinjen och utgöra en dynamisk akademisk arbetsmiljö.
6. Erbjuder en 5-årig sammanhållen utbildning där kandidatexamen kan erbjudas efter 3 år som alternativ för de studerande som så önskar, men som inte är obligatorisk.

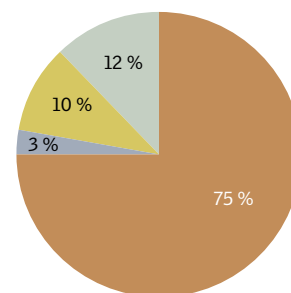
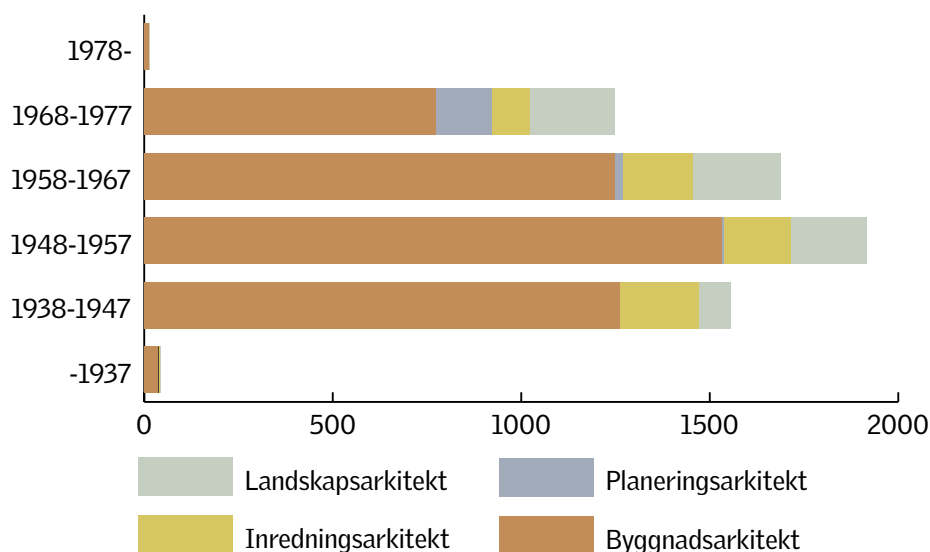
7. Inrikta sig på fördjupning av den yrkesmässiga förmågan att hantera många olika typer av arbetsuppgifter, snarare än på specialisering utifrån olika sakfrågor och verksamheter som är tidsbundna.
8. Ha tydliga mål och utbildningsmetoder som utgår från omvärldsanalys och framtidsvision.
9. Ha system för kvalitetskontroll som möjliggör utvärdering och uppföljning.
10. Rekrytera studenter till utbildningen på ett allsidigt sätt och med stöd av både betyg och färdighetsprov.

11. Ha representanter för yrkeslivet i utbildningsnämnder eller motsvarande.

3.2 Dimensionering

Idag finns cirka 6500 yrkesverksamma medlemmar i Sveriges Arkitekter. Fördelningen på ålder och utbildning framgår av diagrammet. Eftersom cirka 95 procent av alla arkitekter är medlemmar i Sveriges Arkitekter, speglar siffrorna väl fördelningen bland samtliga arkitekter.

Antalet utbildningsplatser vid arkitektutbildningarna är för närvarande (hösten 2004) ca 350. Av dessa utgör byggnadsarkitekterna 200, landskapsarkitekterna 90, planeringsarkitek-

Fördelning på ålder och utbildning bland yrkesverksamma medlemmar i Sveriges Arkitekter.

terna 45 och inredningsarkitekterna 20. Med nuvarande intagning till de olika arkitektutbildningarna kommer fördelningen mellan de olika arkitektprofessionerna i förbundet att förändras kraftigt under de närmaste 20 åren.

Ett visst bortfall av sådana som aldrig fullföljer utbildningen eller som byter bana senare i livet måste tas med i beräkningen. Om den gruppen uppskattas till 20 procent, innebär det, med nuvarande intagning, ett tillskott av utbildade arkitekter på 280 per år. Under de närmaste 20 åren kommer ca 3500 arkitekter att gå i pension. Tillskottet genom utbildning under samma period blir med gjorda antaganden 5600. Det gör att nettotillskottet till kåren blir ca 2100 under de närmaste 20 åren. Kåren kommer då att ha ökat med drygt 30 procent jämfört med idag. Nästan hela denna ökning står landskaps- och planeringsarkitekterna för.

Landskapsarkitekterna kommer under 20-årsperioden att mer än fördubbla sin numerär och kommer år 2025 att utgöra över 20 procent av kåren, mot dagens 12 procent.³⁾

Planeringsarkitekterna kommer att femdubbla sitt antal och deras andel att öka till drygt tio procent, mot dagens knappa tre procent.⁴⁾ Även efter en sådan kraftig ökning av sin numerär kommer dock planeringsarkitekter från BTH inte att räcka till att täcka hela behovet av arkitekter som arbetar med planering.⁵⁾

Byggnadsarkitekterna kommer att öka marginellt i antal, men minska sin andel till drygt 60 procent.⁶⁾

Antalet utbildade inredningsarkitekter räcker knappt till för att bibehålla antalet yrkesverksamma. Andelsmässigt kommer inredningsarkitekterna om 20 år att ha minskat till ca 7 procent av den samlade arkitektkåren.⁷⁾

Sveriges Arkitekter anser att en ökad intagning till de befintliga inredningsarkitektutbildningarna, eller tillskapandet av en ny sådan, framstår som den mest angelägna åtgärden när det gäller dimensioneringen av arkitektutbildningarna. Det bör övervägas på vilket sätt behovet av ökad dimensionering av inredningsarkitektutbildningen kan åstadkommas. Ett möjligt alternativ till en ökad intagning på Konstfack eller HDK är att KTH, Chalmers eller LTH inför en studieväg som möjliggör arkitektexamen med inriktning mot inredningsarkitektur, eller att en helt ny utbildnings startas i någon del av landet där det saknas arkitektutbildning, till exempel i Norrland.

3.3 Examensbenämningar

Idag har två av arkitektutbildningarna egna yrkesexamina. För dem som här kallas ”byggnadsarkitekter” utfärdas arkitektexamen och för landskapsarkitekter utfärdas landskapsar-

3) 90 studenter per år i 20 år ger 1800 utbildade. Efter bortfall av 20 procent återstår 1440. Under samma period går knappt 300 landskapsarkitekter i pension. Det ger ett nettotillskott på ca 1150 landskapsarkitekter. År 2025 kommer dessa, med gjorda antaganden, att uppgå till 1900 av de då sammanlagt 8600 arkitekterna.

4) 45 studenter i 20 år ger 900 utbildade. Efter bortfall av 20 procent återstår 720. Under samma period går färre än 10 planeringsarkitekter i pension. År 2025 kommer planeringsarkitekterna, med gjorda antaganden, att uppgå till 900 av de då sammanlagt 8600 arkitekterna.

5) Uppskattningsvis 1800 av Sveriges Arkitekters medlemmar arbetar idag huvudsakligen med olika former av planerande arbetsuppgifter. Under den senaste tioårsperioden har kommunerna i snitt rekryterat ungefär 75 planerare per år. Av dessa har planeringsarkitekterna, byggnadsarkitekterna och landskapsarkitekterna utgjort en tredjedel var. Under den kommande femårsperioden kommer kommunernas rekryteringsbehov att öka till drygt 100 planerare per år på grund av de kommunalanställda planerarnas ålderssammansättning. Om antalet planerare i kommunal verksamhet ligger kvar på dagens nivå kommer sedan detta ökade rekryteringsbehov att kvarstå under en tioårsperiod. De satsningar som nu görs på ökad examination av planeringsarkitekter på BTH och KTH Samhällsbyggnad kan dock tänkas räcka för att täcka detta ökade behov om tillskottet från byggnadsarkitektutbildningarna inte minskar ytterligare.

6) 200 studenter i 20 år ger 4000 utbildade. Efter bortfall av 20 procent återstår 3200. Under samma period går omkring 2800 byggnadsarkitekter i pension. År 2025 kommer dessa, med gjorda antaganden, att ha ökat från 4900 till 5300 av de då sammanlagt 8600 yrkesverksamma arkitekterna.

7) Omkring 20 studenter per år svarar mot lika många som pensioneras per år under de närmaste 20 åren.

kitektexamen. I en nyligen remissbehandlad departementspromemoria⁸⁾ föreslås dock att landskapsarkitektexamen avvecklas och ersätts av högskoleväsendets generella examensordning med en indelning i kandidat- och masterexamen, vilket Sveriges Arkitekter kraftfullt motsätter sig. För planeringsarkitekter och inredningsarkitekter tillämpas redan denna examenstyp.

Sveriges Arkitekter anser istället att samtliga arkitektprofessioner bör omfattas av en gemensam arkitektexamen, som ges olika inriktningar motsvarande de nuvarande arkitektprofessionerna. Denna nya gemensamma arkitektexamen ska vara en femårig yrkesexamen.

Examensbenämningarna kan då bli ”arkitektexamen med inriktning mot byggnadskonst”, ”arkitektexamen med inriktning mot inredningsarkitektur”, ”arkitektexamen med inriktning mot landskapsarkitektur”, ”arkitektexamen med inriktning mot fysisk planering”, men också nya inriktningar kan tillskapas på ett enklare sätt än idag.

En gemensam arkitektexamen underlättar hanteringen av nya utbildningsinriktningar som kan bli konsekvensen av Bolognaprocessen och nya kompetensbehov i samhället.

En gemensam arkitektexamen tydliggör arkitekters gemensamma kompetens, kunskap och förhållningssätt i yrket.

En gemensam arkitektexamen ökar möjligheterna för arkitekturstudenter att röra sig mellan olika inriktningar och ändå erhålla en arkitektexamen.

Flera olika inriktningar skulle kunna ges av samma lärosäte. Arkitektexamen med inriktning mot fysisk planering skulle till exempel kunna utfärdas inte bara av BTH, utan också på några av de övriga lärosätena där liknande undervisning meddelas redan idag. Studenterna skulle då kunna välja en sådan inriktning antingen genom

individuella val inom ett program, eller genom att det införs särskilda studieprogram med denna inriktning.

3.4 Bolognaprocessen

De olika arkitektutbildningarna har i varierande grad genomfört de förändringar som den så kallade Bolognaprocessen innebär, vars syfte bl a är att öka rörligheten mellan utbildningar i hela Europa. Bolognaprocessen innebär bland annat en uppdelning av den nuvarande grundutbildningen i en grundläggande nivå omfattande minst tre år och en avancerad nivå omfattande minst två år för vilka utfärdas kandidat- respektive masterexamen, samt att forskarutbildningen integreras med grundutbildningen så att masterexamen blir behörighetskrav för antagning till doktorsnivån. Doktorsexamen skulle då kunna utfärdas efter minst tre års studier så som föreslås i en statlig utredning.⁹⁾

Sveriges Arkitekter anser att arkitektutbildning förutsätter minst fem års sammanhållen utbildning och att efterföljande doktorsutbildning då kan vara minst tre år. Förbundet anser därför att antagning till utbildningarna ska ske till en sammanhållen femårig utbildning som leder till arkitektexamen på masternivå som är både yrkes- och forskningsförberedande. Dock bör det finnas möjlighet för den som så önskar att avbryta utbildningen med kandidatexamen efter tre år, eftersom systemet med grundläggande och avancerad nivå underlättar möjligheterna att kombinera utbildning vid olika lärosäten.

3.5 Antagning

Antagning till arkitektutbildningarna bygger på gymnasiebehörighet och skilda förkunskapskrav. Till landskaps- och planeringsarkitektutbild-

8) Högre utbildning i utveckling, Ds2004:2, från Utbildningsdepartementet, Projektgruppen för översyn av vissa examensfrågor i högskolan.

9) En Ny Doktorsutbildning – kraftsamling för excellens och tillväxt. SOU 2004:27. Betänkande av forskarutbildningsutredningen.

ningarna sker antagningen på gymnasiebetyg eller högskoleprov och på särskild gymnasiebehörighet. Till byggnadsarkitektutbildningen på särskild gymnasiebehörighet, högskoleprov eller det särskilda arkitektprovet. Till inredningsarkitektutbildningen sker antagningen helt på färdighetsprover, men allmän gymnasiebehörighet krävs.

Det är viktigt att förkunskapskraven är relevanta för utbildningen och att rekryteringen sker på ett allsidigt sätt med stöd av både betyg och färdighetsprov som visar konstnärlig förmåga.

3.6 Grundutbildning

Sveriges Arkitekter anser att arkitektutbildningarna ska vara breda yrkes- och forskningsförberedande femåriga pedagogiskt sammanhållna utbildningar.

Sveriges Arkitekter anser att alla arkitektutbildningar ska utveckla gestaltsförmåga, förmedla relevanta sakkunskaper och grunda ett professionellt förhållningssätt som möjliggör kompetensutveckling och professionell mognad under ett helt yrkesliv som arkitekt.

En grundutbildning i arkitektur ska:

1. Förbereda för det yrkesliv den avser lägga grunden för. Utbildningen ska vara så generell att den kan utgöra en grund för fortsatt kompetensutveckling under ett helt yrkesliv, arbete i hela världen och under skiftande samhälleliga villkor.
2. Främja den enskilda studentens personliga konstnärliga utveckling och förmåga att självständigt formulera och lösa uppgifter samt ge utrymme för olika studievägar under hög grad av frihet och personligt ansvar.

3. Ge studenten en yrkesmässig förmåga att i förslag och underlag för genomförande sammanväga krav på resursanvändning, teknik, funktion och upplevelse i gestaltning av byggda miljöer där helhet och delar utgör en samverkande helhet.
4. Ge studenten en kunskapsbas och ett teoretiskt ramverk för livslångt lärande baserat på beprövad erfarenhet och vetenskap, hämtad både från praktik och forskning som möjliggör förståelse för de principer som styr planering och byggande.
5. Uppmuntra förmåga till kritisk reflektion kring arkitektur och arkitektuppgifter i samhället grundad på förståelse för samhällets lagar och regelverk och insikt i planeringens och byggandets processer och resultat som stöd för att kommunicera resultatet av sitt arbete på ett ändamålsenligt sätt i bild eller ord.

3.7 Yrkeslivsintroduktion

Under arkitektens grundutbildning ska även en första yrkeslivsintroduktion ske så att den studerande får kontakt med yrkeslivet och blir uppmärksam på grundläggande samband och skillnader mellan utbildning och yrkesutövning. Sveriges Arkitekter vill i samråd med utbildningarna och avnämningarna utveckla formerna för arkitektstudenternas introduktion i arkitektyrket.

3.8 Vidareutbildning och professionalisering

Arkitekten måste vidareutbilda sig återkommande under hela yrkeslivet i form av *korta specialiserade kurser, professionaliseringsut-*

bildning och längre vidareutbildningsprogram som kan förbereda för mer specialiserade arbetsuppgifter eller fördjupa arbetsmetoden.

I det dagliga arbetet har de yrkesverksamma arkitekterna ett behov av korta kurser kring avgränsade frågor som kan handla om redskapen, arbetsmetoden, rollen eller specifika sakkunskaper kopplade till olika typer av uppdrag.

Arkitekterna har också ett behov av att återkommande under sin karriär, inom ramen för *professionaliseringsutbildningar*, förnya sin omvärldskunskap i vidare mening och på ett samlat sätt få möjlighet att reflektera över sin roll tillsammans med kolleger i liknande arbetsituationer. Denna professionella utveckling handlar om att förstå och utveckla sin yrkesroll, att fördjupa sin förmåga att samverka med andra aktörer och att leda en process. För att stödja denna professionsutveckling har Sveriges Arkitekter påbörjat utvecklingen av ett professionaliseringsprogram som i sin slutliga utformning är tänkt att ske på varandra följande utbildningssteg.

Vidare har arkitekterna behov av längre vidareutbildningsprogram som är praktknära, problemorienterade och mångdisciplinära gör det möjligt för deltagarna att omedelbart implementera sina kunskaper och bygga nätverk. Sveriges Arkitekter stöder de befintliga tvärfackliga vidareutbildningsprogrammen som omfattar 40p vid Konstakademiens arkitekturskola med inriktning mot arkitektur respektive restaurering samt KTH/Syd, Haninge, med inriktning mot projekteringsledning. Vid dessa program kan arkitekter och andra yrken mötas kring gemensamma frågor.

Sveriges Arkitekter ska arbeta med att utveckla formerna och villkoren för arkitekternas vidareutbildning och samtidigt peka på behovet av och initiera vidareutbildningsprogram inom eftersatta områden.

3.9 Forskarutbildning

Utvecklingen i arkitekternas yrkesliv pekar på att arbetsuppgifterna till allt större del utgörs av analys, syntes, utredning, administration, projektledning och kommunikation. Detta talar för att arkitektutbildningen måste stärkas i fråga om grundläggande forsknings- och utredningsmetodik och ett vetenskapligt grundat kritiskt förhållningssätt till information. För att genomföra detta måste arkitektutbildningarna bli 5-åriga och vara både yrkes- och forskningsförberedande.

Forskarutbildning i arkitekturämnen leder idag till en doktors- eller licentiatexamen. Forskarutbildning inom arkitekturämnen ges både med inriktning på ett självständigt vetenskapligt forskningsarbete i kunskapsfronten och som konstnärligt utvecklingsarbete.

Formerna för handledning, undervisning och kvalitetskriterier behöver utvecklas och förtydligas så att de får en tydligare koppling till praktiken. Sveriges Arkitekter eftersträvar en ökad samverkan mellan forskarutbildning och vidareutbildning, så att arkitekternas vidareutbildning på sikt kan ske inom ramen för det generella akademiska meriteringssystemet på samma sätt som sker inom andra akademikeryrken. Sveriges Arkitekter ställer sig också försiktigt positivt till de möjligheter att få en bättre samverkan mellan forskning och praktik som förslaget till en treårig doktorsutbildning ger. Detta förutsätter dock att arkitektutbildningen är femårig.

4. Målbeskrivning för arkitekternas grundutbildningar

Sveriges Arkitekter har formulerat denna målbeskrivning för de fyra arkitektutbildningar som idag berättigar till medlemskap och användande av förbundets yrkestitlar.¹⁰⁾ De erbjuds för närvarande vid sammanlagt åtta olika utbildningsinstitutioner i Sverige och definieras idag som grundutbildningar. Om Bolognaprocessen genomförs kommer de att delas upp i grundläggande och avancerad nivå.

Sveriges Arkitekter ser inte som sin uppgift att ge detaljerade synpunkter på kursinnehåll eller studiernas uppläggning, men menar att det finns behov av att formulera tydliga mål för utbildningarnas form och innehåll utifrån yrkeslivets perspektiv. Det måste vara varje utbildningsuppgift att själv formulera och kommunicera sina mål och sitt program. Det är Sveriges Arkitekters uppgift att jämföra, kommentera och debattera utbildningarnas vägval. Genom att formulera en målbeskrivning för arkitektutbildningarna vill förbundet ge några hållpunkter för den fortsatta dialogen kring kvalitets- och utvecklingsfrågor. De är också tänkta att kunna användas som ett stöd för att hävda utbildningarnas bredd, djup och kvalitet.

Målbeskrivningen bygger vidare på det

internationella arbetet med att hävda en bred och ansvarstagande arkitektroll så som detta kommer till uttryck i följande dokument: EUs kvalifikationsdirektiv¹¹⁾ (Arkitektdirektivet¹²⁾), EFLAs¹³⁾ arbete med att klargöra och stärka landskapsarkitektens yrkesprofil respektive ECIAAs¹⁴⁾ motsvarande arbete för inredningsarkitekterna, med sikte på att bli kompetensplattformar inom ramen för EUs kvalifikationsdirektiv, samt de brittiska stadsplanerarnas kvalitetssystem¹⁵⁾ för sin högre utbildning.

Målbeskrivningarna bygger också på de mål för arkitektexamen och landskapsarkitektexamen som finns i högskoleförordningen respektive förordningen för Sveriges lantbruksuniversitet. I den mån utbildningarna saknar ett lagligt stöd motsvarande Arkitektdirektivet ska denna utbildningspolicy kunna användas för att hävda en likvärdig professionell nivå för dessa utbildningar.

Arkitektdirektivet är medvetet allmänt hållet för att säkerställa bredd och kvalitet utan att uttrycka någon vilja att harmonisera de olika arkitektutbildningarna inom EU eller motverka tillkomsten av olika specialinriktningar. Sveriges Arkitekter vill på motsvarande sätt bejaka de svenska arkitektutbildningarnas olika tolkningar, professionsspecifika tyngdpunkter och pedagogik.

Av de svenska arkitektutbildningarna är det endast den som leder till dagens arkitektexamen ("byggnadsarkitekter") som omfattas av Arkitektdirektivet, men i huvudsak är direktivet tillämpligt också på övriga arkitektutbildningar.

10) Se Sveriges Arkitekters invalsregler.

11) Kvalifikationsdirektivet omfattar alla reglerade yrken med en speciell sektion för de tidigare s.k. sektorsdirektiven, varav arkitektdirektivet är ett, och beräknas träda i kraft under 2005. Se Recognition of Professional Qualifications Directive.

12) Se Rådets direktiv av den 10 juni 1985 om det ömsesidiga erkännandet av utbildnings-, examens- och andra behörighetsbevis på arkitekturområdet, däribland åtgärder för att underlätta ett effektivt utnyttjande av etableringsrätten och friheten att tillhandahålla tjänster (85/384/EEG).

13) Se European Foundation for Landscape Architecture, education policy document 1998 of the education committee.

14) Se European Council of Interior Architects, draft for a European Charter of Interior Architecture Education.

15) Se Academic Standards – Town and Country Planning, published by the Quality Assurance Agency for Higher Education 2002. Att detta är ett nationellt dokument till skillnad från de övriga arkitektprofessionernas dokument som antagits på internationell nivå, beror på att det för fysiska planer saknas ett internationellt dokument eller motsvarande pågående arbete. De brittiska planerarutbildningarnas akademiska standard utgör dock ett på många sätt förebildligt dokument.

Om det i denna policy framförda förslaget till en gemensam arkitektexamen genomförs, förutsätter det att Arkitektdirektivets generellt beskrivna arkitektexamen definieras, tolkas och preciseras för respektive examensinriktning.

Sveriges Arkitekter anser att samtliga arkitektutbildningar kan ta sin utgångspunkt Arkitektdirektivets kompetenskrav med professionsspecifika tillägg och tolkningar. Sveriges Arkitekter kommer att medverka till att sådana definitioner och preciseringar utarbetas för respektive examensinriktning.

Sveriges Arkitekter anser att en arkitektexamen ska vara en yrkesexamen omfattande fem studieår.

4.1 Arkitektdirektivet och examensförordningar

I Arkitektdirektivet preciseras ett antal mer specifika mål för arkitektens utbildning i en lista. Där står att utbildningen ska innehålla en avvägning mellan gestaltungsarbetets teoretiska och praktiska aspekter samt säkra en tillägnelse av:

1. Förmåga till arkitektonisk gestaltning, estetiskt och tekniskt.
2. Tillräcklig kunskap i arkitekturens teori och historia samt i de arkitekturrelaterade konstarterna, teknik- och humanvetenskaperna.
3. Kunskap om de bildande konsternas betydelse för arkitektonisk gestaltning,
4. Tillräcklig kunskap i stadsbyggnadskonst, planering och planprocessens metoder.
5. Förståelse för samspelet mellan människor

och byggnader och mellan byggnader och omgivning, samt förståelse för nödvändigheten att relatera byggnader och rummen dem mellan till människans behov och skala.

6. Förståelse för arkitekturvetenskapen och arkitektrollen i samhället, särskilt vid programarbete som innefattar sociala faktorer.
7. Förståelse för utredningsmetod och programarbete inför gestaltungsuppdrag.
8. Förståelse för konstruktion och byggnadsteknik vid byggnadsgestaltning.
9. Tillräcklig kunskap om fysikaliska förhållanden och om den byggnadsteknik som påverkar byggnadens tekniska funktion - komfort och klimatskydd.
10. Erforderlig gestaltungsformförmåga för att kunna möta brukarens behov inom de ramar som kostnadsfaktorer och regelverk ger.
11. Tillräcklig kunskap om byggande, organisationer, regelverk och metoder som påverkar ett projekts genomförande och den fysiska planeringens införlivande i den allmänna planeringen.

I *Högskoleförordningens* beskrivning av arkitektexamen stadgas följande:

....

Mål (utöver de allmänna målen i 1 kap. 9 § högskolelagen

För att få arkitektexamen skall studenten ha kunskaper om och färdigheter i att med helhetsyn planera, utforma, förvalta och förnya bebyggelsemiljöer och byggnader med hänsyn dels till alla människors och samhällets behov,

dels till krav på hållbara och funktionella lösningar av hög kvalitet och med god gestaltning, förutsättningar för att, efter några års yrkesverksamhet som arkitekt, göra en självständig, skapande arbetsinsats inom arkitekturens eller samhällsbyggandets område.

Härutöver gäller de mål som respektive högskola bestämmer. Förordning (2001:23).

.....

I förordningen för Sveriges lantbruksuniversitet stadgas följande i fråga om landskapsarkitektexamen:

....

Mål (utöver de allmänna målen i 1 kap. 9 § högskolelagen (1992:1434))

För att få landskapsarkitektexamen skall studenten ha visat förmåga att i komplexa situationer som rör planering och gestaltning av fysisk miljö identifiera problem, formulera alternativ och förklara dessa för berörda intressenter. Studenten skall genom utbildningen utveckla förmågan att förena naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga moment med ett konstnärligt kunnande. Studenten skall även tillägna sig insikt i hur människans nyttjande av landskapet påverkar detta från naturgeografisk, landskapsekologisk, kulturhistorisk och miljöpsykologisk synpunkt.

För utbildningarna till magister inredningsarkitektur, magister design med inriktning mot rumsgestaltning samt magister fysisk planering gäller Högskoleverkets generella examensförordning.

För samtliga utbildningar finns utöver detta mer utförliga lokala examensförordningar.

4.2 Tre övergripande mål

Sveriges Arkitekter har med utgångspunkt från Arkitektdirektivet, och för att visa det möjliga med införandet av en ny gemensam arkitektexamen, formulerat gemensamma och särskilda mål för utbildningarna till landskapsarkitekt, planeringsarkitekt, (byggnads-)arkitekt och inredningsarkitekt. Målbeskrivningen visar att Arkitektdirektivets elva punkter kan fungera som gemensam nämnare för alla de olika arkitektutbildningarna.

De olika arkitektutbildningarna bör härutöver i sina egna målbeskrivningar och program ytterligare utveckla och precisera utbildnings-specifika mål.

Kännetecknet för en arkitektutbildning är att den utvecklar studenternas förmåga till analys av förutsättningar och behov samt syntes genom framställande av idéer, skisser och förslag. Som stöd för detta behövs yrkesmässig förmåga, specifika kunskaper samt ett professionellt förhållnings-sätt. Dessa tre övergripande mål återfinns i högskoleverkets examensordning för yrkesexamina.

Att lära studenterna att bringa form, funktion och teknik samt helhet och delar att samverka som integrerade system i gestaltad form är utbildningens viktigaste moment. Utbildningen ska öva studenterna i arkitektens skissmetod, dvs att sammanväga delar till gestaltade helheter. Utbildningen ska också förmedla grundläggande specifika kunskaper om principiella förutsättningar, teorier om process och resultat samt arbetsmetoder, som stöder analys och ett syntetiserande arbetssätt. Utbildningen ska också förmedla insikt om roller och ansvarsförhållanden i plan- och byggprocessen som ger en grund för den professionella yrkesutövningen.

Denna träning sker i reflekterande dialog med kvalificerade handledare, är mödosam, tar tid och förutsätter hög lärartäthet.

4.3 Yrkesmässig förmåga

Den yrkesmässiga förmågan omfattar professionell arbetsmetod och hantering av redskap.

Detta omfattar:

1. Förmåga till arkitektonisk gestaltning av byggd livsmiljö; estetiskt, funktionellt och tekniskt. (AD §1, 8-9)
2. Förmåga att analysera och problematisera uppgiftens förutsättningar i programarbete. (AD §7)
3. Förmåga att planera och organisera den byggda livsmiljön i ett samhälleligt sammanhang, i synnerhet med beaktande av sociala faktorer. (AD §4, 6)
4. Erforderlig planerings- och gestaltungs-förmåga för att kunna möta brukarens behov inom de ramar som kostnadsfaktorer och regelverk ger. (AD §10)
5. Förmåga att hantera manuella och digitala redskap, samt språklig formulering, för presentation av förslag.
6. Förmåga att använda och på ett innovativt sätt utveckla metoder för projektering och genomförande. (AD §4, 11)
7. Förmåga att samverka med andra aktörer i processen utifrån förståelse för behovet av samspel och ömsesidig respekt samt för ansvarsförhållanden i processen. (AD §4, 10-11)

Dessa mål motsvarar Arkitektdirektivet, men är mer generellt tolkade och i vissa avseenden mer omfattande.

4.4 Professionellt förhållningsätt

Utbildningen ska visa individens relation till det allmänna och förmedla en etisk hållning som, med utgångspunkt från Sveriges Arkitekters etiska program, visar ansvar för tredje man, helheten och samhället. Det professionella förhållningsättet innebär också att självständigt kunna bedöma och värdera skillnader mellan olika lösningar i både teknisk, praktisk och estetisk mening.

Detta omfattar:

1. Förståelse för arkitekturens samhällsbetydelse och arkitektprofessionernas ansvar för detta så som det bl a kommer till uttryck i de lagstadgade samhällskraven. (AD §6, 11)
2. Respekt för människors integritet och sociala relationer samt förståelse för nödvändigheten av att relatera den byggda livsmiljön och dess rumsförhållanden till människors behov, skala och proportioner. (AD §5-6)
3. Förståelse för de intresse- och målkonflikter som hanteras i arkitekturen och de värderingar den är ett uttryck för, i synnerhet demokratiska synsätt och frågeställningar. (AD §4, 6, 10-11)
4. Ansvarsfullt sätt att använda ord och bilder i de processer där utformningen av den byggda livsmiljön beslutas. (AD §4, 7, 11)
5. Förståelse för betydelsen av ett långsiktigt resursperspektiv på den byggda livsmiljön omfattande både produktion, drift, förvaltning och återbruk.

Dessa mål motsvarar Arkitektdirektivet, men är mer omfattande.

4.5 Specifika kunskaper

De specifika kunskaperna stöder arkitekten i arbetet med att ta fram, bedöma och tillämpa information kring arbetsuppgiften. Utbildningen ska betona sammanhang och ge metoder för vidare självstudier med betoning av förståelse för de grundläggande principer som styr olika arbetsuppgifter och åtaganden.

För att dessa mål ska fungera för alla de olika arkitektutbildningarna ska de specifika kunskaperna konkretiseras utifrån det huvudsakliga verksamhetsområde som utbildningen förbereder för: landskap, städer, byggnader, rum, möbler o.s.v.

De specifika kunskaperna är indelade i allmänna mål och de särskilda mål som gäller för de olika arkitektutbildningarna.

4.5.1 Gemensamma mål

Följande mål för de specifika kunskaperna är gemensamma för de fyra professionerna:

1. Kunskap i arkitekturens teori och historia, täckande alla arkitektprofessionernas verksamhetsområden. (AD §2)
2. Kunskap om de bildande konsternas betydelse för den byggda livsmiljöns arkitektoniska gestaltning. (AD § 2-3)
3. Tillräcklig kunskap i stadsbyggnadskonst och de processer och planeringsmetoder som hör till planeringens och gestaltningens genomförande och den fysiska planeringens införlivande i den allmänna planeringen. (AD §4, 11)
4. Förståelse för samspelet mellan människor och den fysiska livsmiljön och mellan

byggnader och omgivning samt förståelse för nödvändigheten att relatera byggnadsverk och rummen dem emellan till människans behov och skala. (AD §5)

5. Kännedom om lagstiftningens roll som grund för den byggda livsmiljöns planering och arkitektoniska gestaltning. (AD §10-11)
6. Förståelse för arbetsmetoder i tidiga skeden med utrednings- och programarbete inför planering och gestaltning. (AD §7)
7. Kunskap om fysikaliska förhållanden och tekniska principer för genomförande av planerade förändringar av den byggda livsmiljön, konstruktion och klimatskydd. (AD §8-9)

Dessa allmänna mål motsvarar Arkitektdirektivet, men är mer generellt tolkade och i vissa avseenden mer preciserade för att vara tillämpliga för samtliga arkitektutbildningar.

4.5.2 Professionsspecifika kunskapsmål

Landskapsarkitektutbildningen

1. Fördjupad kunskap i landskapsarkitekturens teori och historia.
2. Kunskap om människans och samhällets användning och behov av landskapets resurser.
3. Förståelse för landskapet som fysiskt och dynamiskt system med stöd av främst geologi, hydrologi, botanik, ekologi, marklära och naturgeografi.

4. Kunskap om markbyggnadsteknik, växtmateriallära och anläggningskonstruktion.

Planeringsarkitektutbildningen

1. Fördjupad kunskap i planeringens, bebyggelsens och stadsbyggandets teori och historia.
2. Kunskap om planeringsprocessen och plan-systematik och lagstiftning.
3. Kunskap om samhällets sociala och politiska organisation.
4. Förståelse för infrastrukturteknik samt byggnads- och anläggningskonstruktion i samband med stadsbyggande.

(Byggnads-)arkitektutbildningen

1. Fördjupad kunskap i arkitekturens och stadsbyggandets teori och historia.
2. Kunskap om bygglagstiftning och byggmarknadens funktionssätt.
3. Förståelse för utrednings- och programarbete inför byggnadsgestaltning.
4. Kunskap om byggnadens fysik, material,

konstruktion och utförande och dessas betydelse för byggnadens kvalitet, funktion, komfort och klimatskydd.

5. Förståelse för matematiska beräkningsmetoder för konstruktion och kostnadsstyrning av byggande samt dessas betydelse för byggnadens arkitektoniska gestaltning.

Inredningsarkitektutbildningen

1. Fördjupad kunskap i inredningsarkitekturens och möbelkonstens teori och historia.
2. Kunskap om den interiöra arkitekturens artefakter som fast inredning och möbler och dess samspel med människan, främst med stöd av ergonomi, beteendevetenskap, semiotik och bygglagstiftning.
3. Förståelse för det byggda rummets fysik, material, konstruktion och detaljutförande och dessas betydelse för rummets arkitektoniska gestaltning främst vad gäller ljud, ljus, färg, materialverkan och luft.
4. Förståelse för genomförande av interiör arkitektur särskilt avseende beställarens verksamhetsplanering och industriell produktion av möbler och inredningar.

Bilaga

Handlingsplan

Sveriges Arkitekter skall med stöd av denna utbildningspolicy verka för:

- Att** arkitektutbildningarna lägger en grund, i form av kunskaper, färdigheter och förhållningssätt, för alla de olika yrkesroller som arkitekter normalt verkar inom.
- Att** samtliga arkitektprofessioner bör omfattas av en gemensam arkitektexamen med utgångspunkt i Arkitektdirektivet och med olika inriktning motsvarande de nuvarande arkitektprofessionerna.
- Att** arkitektexamen är en yrkesexamen som omfattar minst fem års sammanhållen högskole- eller universitetsutbildning.
- Att** arkitektutbildningarna är såväl yrkes- som forskningsförberedande.
- Att** arkitektutbildningarna omfattar yrkeslivs-praktik.
- Att** dimensioneringen av inredningsarkitektutbildningen ökar.
- Att** arkitektutbildningarna får tillräckliga resurser för att möjliggöra en kvalificerad projektundervisning och akademisk kunskapsutveckling.
- Att** arkitektur, landskapsarkitektur, inredningsarkitektur och fysisk planering hävdas som akademiska kunskapsområden.
- Att** arkitektutbildningarna genomför kontinuerlig utvärdering av sin verksamhet mot formulerade mål och redovisar detta som del av ett långsiktigt systematiskt kvalitetsarbete.
- Att** lärarna på utbildningen har god pedagogisk kompetens och att både yrkesverksamma arkitekter och forskare medverkar i undervisningen.
- Att** yrkesrepresentanter finns i skolornas utbildningsnämnder eller motsvarande organ.
- Att** studenterna slutför utbildningen och avlägger examen innan de påbörjar sin yrkesverksamhet.
- Att** det skapas fler vidareutbildningsprogram för arkitekter.
- Att** arkitekters vidareutbildning på sikt kan ske inom ramen för det generella akademiska meritvärderingssystemet.
- Att** utveckla och ta ansvar för ett professionaliseringsprogram i egen regi.

